

De precepto v

virginis salutavit. **Q**uod cum faceret: vidit imaginem eiusdem virginis quam super altare erat vivificari cum puero quem tenebat. **V**idit quod sanguinem fluere de puero in gremium eius: sicut fluxerat de vulneribus christi in cruce. **Q**uod cum cerneret obstupefactus est dicens. **D**omina quod fecit hoc: **E**t beata virgo respondit. **T**u et ceteri peccatores qui amplius crucifigitis me et filium meum quam fecerunt in dei. **G**olebat quod virgo sanguinem pueri tergere et restringere: sed non poterat. **E**t peccator ille puerus ad imaginem dixit. **M**ater misericordie intercede pro me. **E**t illa: vos peccatores vocat me matrem misericordie: qui non cessatis facere me matrem misericordie et tristitie. **E**t ille non sic piissima domina loquere: sed memeto advocatam peccatorum te esse et intercede pro me. **E**t mater ad filium. **O** piissime me fili amore mei miserere huic peccatori. **E**t filius. **N**on mater nec gravari debet quod te non audio: quia ego rogavi patrem meum primo si possibile foret aliter genus humanum salvari transferret a me calicem passionis. **E**t noluit audire me. **E**t mater. **O** fili memeto quod in primo amore te fovi et alui verberis et peccatore meo et condona huic peccatori. **E**t filius. **O** mater ex iusticia tibi ostendo quod exaudire te non teneo. **E**t mater. **N**on secundum iusticiam causamur: sed ad misericordiam confugimus. **E**t ergo propter tuam misericordiam miserere huic peccatori. **E**t filius. **R**ogavi ego secundo patrem meum: ut si possibile foret alio modo genus humanum salvari transferret a me calicem passionis: et non audivit me. **E**t mater. **M**emeto laborum quos sustinui tecum: et dona mihi istum peccatorem. **E**t filius. **M**ater noli querere quod te non exaudio sed memento quod tertio rogavi patrem meum: ut transferret a me calicem passionis

et non exaudivit me. **E**t pia mater deposuit filium: et voluit procidere ad pedes eius. **Q**uod cernens filius dixit ad eam. **Q**uid est mater quod facere vis? **E**t illa. **T**radit ad pedes tuos cum peccatore iacetis: quousque veniam ei concedas. **E**t filius. **A**bsit hoc mater sanctum est in lege divina quod filius debet honorare matrem. **E**t iusticia concludit. **N**on ille legem debet implere qui legem dedit. **C**um autem ego sum filius tuus: et tu mater mea: te honorare volo in isto peccatore: et sibi propter te omnia petam indulgeo. **E**t sic pax erit inter me et eum. **E**t in signum pacis osculetur vulnera mea. **E**t sic peccator osculando sanavit omnia peccati christi vulnera.

De quinto precepto.

Non occides

In quo precepto prohibetur homicidium. **A** quo peccato primo debet cohibere homines hoc quod ipsi est contra naturam. **D**ocuit enim natura animalia quod debent diligere ea que sunt eiusdem speciei cum ipsis. **U**nde **E**ccl. xij. **O**mne animal diligit suum simile. **U**n mirum est quod homo vult occidere suum simile: scilicet alium hominem cum natura doceat unum lupo amare alium. **S**ic similiter intelligendum est de homine quod naturaliter et ex instinctu nature debet diligere alium hominem sibi simile. **U**nde **A**risto. vij. **E**t hi. **O**mnis homo omni homini naturaliter est amicus. **E**rgo talis peccat contra naturam humanam ei inditam. **I**nsuper peccat contra rationem humanam: dicit enim ratio hominum quod non debet facere alii quod sibi odit fieri. **U**nde **T**obie. iij. **U**nde cum ipse homo super omnia naturaliter abhorret mortem: ideo ipse super omnia cavere debet ne mortem alii inferret. **U**n commentator. ij. de anima. **O**mne naturale desiderat perma-

mentiam 7 esse. **S**ecundo deberet cohibere homines ab hoc peccato quod peccatum diabolicū est 7 diabolo assimilatur. Unde Job. viij. Ille homicida erat ab initio. Diabolus ab initio homicida fuit suūp̄sius. 7 p̄sequenter Ade 7 Eug 7 totius humani generis. Unde Augustin⁹. Diabolus ē humani generis inimicus inuentor mortis.

Tertio deberet cohibere q̄a ē vnū de quattuor peccat⁹ que dicuntur ad dominum clamare. Et primū horum peccatorum est oppressio puerorū innocentum. Unde Exo. ij. Ascēdit vox filiorum israel ad dominū. Ergo summe cauendum est cuiuslibet ne pupillos orphanos 7 viduas innocenter opprimat: vel eis aliquā iniuriā faciat. Secundū est peccatū sodomitarū. Unde Gen. xviij. Clamor sodomitarū 7 gomorrorum multiplicat⁹ est. Tertium detentio mercedis mercenariorū. Unde Jacobi vlti. Ecce merces operariorum vestrorum que fraudata est a vobis clamat: 7 clamor eius introiit in aures domini sabaoth. Quartum est homicidiū proximi. Unde Gen. iij. dixit dñs ad cayn. Ecce vox sanguinis fratris tui abel clamat ad me de terra. Sic iam potest deus dicere ad quēlibet homicidam. Ecce sanguis innocenter a te effusus clamat ad me de terra requirens vindictā super te. Item patz ex hoc q̄ sit vnū de maximis peccat⁹ occidere proximū 7 innocentē q̄ dñs maledixit terre que aperuit os suū 7 recepit sanguinē abel fratris cayn. Si autē terra est maledicta a dño que sanguinem innocentē recepit. quid tūc de illo erit qui sanguinē innocentē effudit? Ergo merito dicet occisorib⁹ in iudicio extremo. Ite maledicti in ignem erunt. &c.

Homicidium sit duplex.

Licendum autē q̄ homicidiū est duplex. corporale 7 spūiale. **C**orporale cōmittit manu vel facto. Et h̄ quattuor modis. **P**rimo iusticia dictante. vt cū iudex reum iuste damnat vel minister talitē dāna. tuz occidit. Unde querit vtz iudicio liceat occidere malefactorē? Respon. deo fm Iho. se. se. q. lxxij. Sicut p̄ salute totius corporis p̄cidit laudabiliter mēbrū putridū: sic malefactor est corruptius aliorū 7 laudabiliter occidit: vt cōmūe bonū p̄seruet. Si tñ h̄ occisio fieret a iudice vel ministro iure vt dictē vel delectatione fundendi sāguinem humanum: licet iste iuste occidat nihilomin⁹ iudex mortalitē peccat. Similiter 7 minister si hoc facit p̄ aliquo questu que exinde se p̄sequi speraret. Similit̄ autē vtique si iudex 7 minister peccant mortaliter si reū occidūt iuris ordine non huato. hoc est si occidūt nō sentēcialiter p̄denatū. Et hoc probat. xxij. q. iij. §. penul. 7. q. v. miles. et. ca. Cum minister. Querit vtrū liceat priuatae persone occidere malefactorē? Respondeo fm Iho. vbi sup̄. non licet sed illi cui cōtat cura cōmissa est. sicut principi habenti publicā auctoritatez non autem puato. **S**ecundo fit homicidiū necessitate instigāte. Sed tūc distinguendū est. qz aut illa necessitas est euitabilis. puta cū quis potest euidere insequētem se hostē: tunc reus est homicidij. 7 tanq̄ p̄ mortali peccato debet agere p̄niam. Aut est necessitas inuitabilis. puta si quis occidit insequētem se nō ex odij fomite s̄ ex dolore at̄ quia alit̄ non potuit piculū occisionis euadere. 7 talit̄ nō peccat nec astringit ad p̄niam nisi ad cautelā p̄p̄t̄ ambiguum dubietatē. qz potest timere ne illuz

De precepto v

occiderit mox ex indignatione vel iracundia vel libidine vindictę et non ex sola necessitate defendendi se: ideo interiore semper debet agere penitentiam et quasi suis peccatis ascribere quod in tantum venit necessitate: et in hoc concordat **H**ilfredus et **H**ostiensis. Sciendum tamen quod quis per conservationem proprię personę liceat in inevitabili necessitate alium occidere ne ipse occidatur: hoc tamen nullatenus est licitum per preservationem rerum temporalium quia vita proximi preferenda est rebus fortunę.

Tertio hoc homicidium corporale fit casu: sibi distingue quia aut dabat operam rei licite aut illicite. puta si projiciebat lapidem vel iaculum sine in ludo sine pro corporis exercitio versus locum ubi consuevit esse transitus hominum res est homicidium. ut patet. xv. q. i. Merito. Et irregulariter efficitur. ut patet per Innocentium super capitulo exhibita. Si vero dabat operam rei licite puta si pulsavit et baculum cadens interfecit aliquem vel occidit eum non imputatur ei. Vel si quis secans arborē et arbor cadens fortuito aliquem occidat non est culpabilis quod verum est si fiat in privato loco et adhibeat veram et plenam diligentiam. scilicet circūspiciendo se et alte clamando quod sibi caueat. aut si imputabitur ut patet. di. l. Hi qui arborē Quid de parietibus in quibus lecti parvuli inveniuntur mortui: Rūdeo secundum **R**aymundum. Si mors intervenit gravi ex culpa precedenti atque negligentia: gravis est eis penitentia iniungenda. Si autem lenis culpa precesserit: non gravis penitentia est eis iniungenda. Si autem nulla precesserit negligentia vel culpa de iure non sunt puniendi: tamen ad cautelam propter ambiguum est eis aliquam penitentiam iniungenda. Concordat **H**ostiensis et addit quod moriendi sunt parietes ne pueros teneros secum in uno lecto collocet ne forte opp

mant. ij. q. v. **C**onsulisti. Quid dicendum est de custodibus infirmorum qui ad eorum petitionem vocaverunt minutorē ut minueret eis sanguinem. vel dederunt eis vinum: vel non bene custodiunt eos: ita quod ipsi mortui sunt: Rūdeo secundum **S**uilem. In omnibus talibus quoniam bona fide sunt non debet aliquis de facili scrupulosam conscientiam habere: nisi sit evidens culpa aut negligentia dissoluta: et certus sit quod in de mors proveniret tunc irregularitas contracta est. **Q**uarto homicidium corporale committitur voluntate et propria iniuriam impellente. puta si quis ex odio vel livore vindictę aliquem occidat: et tunc sine omni distinctione dicendum est quod tale homicidium voluntarium semper est mortale peccatum et enorme. **Q**ueritur utrum magister peccet qui occidit instum quibus qui occidit peccatorem: Rūdeo secundum **T**homas. se. se. q. lxxij. Sic. et hoc quadruplici ratione. **P**rimo quia nocet ei quem pro debet diligere et ita magister agit contra charitatem. **S**ecundo quia iniuriam infert ei qui est minus dignus: et ita magister contra iusticiam agit. **T**ertio quia privatur civitatem maiori bono. **Q**uarto quia peccat deus in iusto homine. **L**ucl. x. Qui vos spernit me spernit. **I**tem quia fideles sunt filii dei. s. **J**ob. iij. Videte qualem charitatem nobis dedit deus: ut filii eius non timeamus eum. **I**gitur qui aliquem fidelem occidit filium dei occidit: quod prestat immanissimam severitatem esse. **Q**uod ante aspectum dei stare audebit qui fratrem eius occidit: **Q**ueritur utrum occidere animalia sit peccatum: Rūdeo secundum **T**homas. ubi super non. quia nullus peccat utendo res sua ad hoc ad quod est ordinata. **S**imiliter autem plures animalia propter hominem sunt. **Q**ueritur utrum mulieri liceat seipsam occidere propter stuprum vel adulterium vitandum: Rūdeo secundum **T**homas. ubi super non. **Q**uia non debet in se committere

crimen maximū: vt vitet minus crimē
alienū. Non est enim crimen mulieris
si ei violentia inferatur. Et iterū forni-
catio vel adulterium min⁹ pctm̄ est q̄
homicidiū. ꝑcipue suiꝑsius qd̄ est pe-
riculosissimū. Quia non restat tēpus
vt per penitentiā expietur. Sed hoc ē
verum q̄ potius debet et se violent⁹ per-
mittere occidere: q̄ in pctm̄ fornicati-
onis voluntarie incidere. **S**ciendū
q̄ occidere seip̄sū est pctm̄ mortale. vt
probat **L**ib. se. se. q. lxxij. quadruplī-
citer. Primo q̄ dez qz est ꝑtra natura-
lem inclinationē. quia vnaqueqz res
seipsam nititur ꝑseruare quantū in se
est ⁊ potest. Secundo quia est ꝑ chari-
tatez qua homo tenet se diligere. Ter-
tio est iniuria cōmunitatē: q̄a quilibet
homo pars est cōmunitatē. Quarto
quia talis in deum peccat: sicut q̄ alie-
num seruum interficit peccat in domi-
num. Ideoqz nullo modo licet illd̄ vt
miseriam ꝑsent⁹ vite quis euadat: naz
finit omnīū terribiliū est mors fm̄ phi-
losophū. Itē nec ꝑpter vindictaz alie⁹
peccati in seip̄o licet se occidere. Quid
de his qui seip̄sōs mutilāt: Respōdeo
non lz mebrū sanū ꝑcidere. Et quidez
si talis mutilatio fiat ex impatiētia ali-
cui⁹ infirmitatē: aut etiā credebat obse-
quiū se ꝑstare deo. vtputa vt caste vi-
ueret: nihilomin⁹ talis ꝑuit peccaret:
qz non licet aliq̄ modo mebra ꝑscide-
re ad vitandū periculū anime sine pec-
catū: quia saluti sp̄iali semp̄ potest alie⁹
sbueniri: cū pctm̄ sbiaceat ipsi volūta-
ti. Et ergo tales homicidē suiꝑsi iudi-
cantur. Et talis repellit a ꝑmotione ⁊
receptiōe sacroz ordinū. Secus est si
mebrū putridū ideo abscondat a se vl
ab alio q̄a est corruptiū corpus. quia
tunc licitū est ꝑscindere. de voluntate
tū eius cui⁹ est mebrū: aut illi⁹ ad quez

ꝑtinet curare de salute illi⁹. **Q**uinto **E**
homicidiū corporale cōmittit a lingua
⁊ h̄ primo. ꝑcipiēdo sicut **H**erodes
occidit omnes pueros qui erāt ī beth-
leem iude. **M**att̄. ij. **M**ittens occidit
omnes pueros qui erāt in bethleē ⁊ in
oibus finibus ei⁹: nō q̄ manu eos occi-
derat: sed quia iussit ⁊ ꝑcepit. **S**e-
xto cōmittit cōsilio. puta qn̄ q̄s alteri
suadet: vel rogat homicidium facere:
ostendēs sibi vtilitatem sequētē ex ho-
micidio tali. Et talis fm̄ **I**nnocē. ēre⁹
homicidij: ⁊ cū hoc ureglaritatē incur-
rit. **N**ec interest si ille cui dat ꝑsiliū sta-
tim occidat vel diu postea tpe infiecto
nisi interim ꝑtrariū suaderet: ⁊ ꝑm̄uz
ꝑsiliū reuocaret. imo qd̄ plus est opor-
tet q̄ illi denunciet de cui⁹ morte ꝑtra-
ctum est q̄ sibi caueat: nisi ꝑbabiliter
credat q̄ ꝑ reuocationē ꝑsiliū illi cui
dedit ꝑsiliū reuocet a ꝑposito occidē-
di. vt dicit **I**nnocē. **L**ante tñ ne que-
q̄ ꝑdat. **S**ic cayphas christū occidit
dādo ꝑsiliū de morte ei⁹. **J**oh. xj. dixit
Expedi vobis vt vnus moriatur ho-
mo pro populo ⁊ non tota gēs pereat
Unde **A**ugustinus. **N**on solū illi ho-
micidē sunt q̄ manu homines occidūt
sed etiam illi per quozū consiliūz frau-
dem ⁊ exhortationē homines extingū-
tur. Et ad istud duplex homicidiū di-
scernendum quidā euangelistē dicūt
seu tradunt christum esse crucifixū ho-
ra tertia: alij dicunt hora sexta. **Q**uia
iudei suis prauis consilijs machinan-
tes in mortē christi ipsum linguis cru-
cifixerunt hora tertia. **M**ilites ꝑ hoc
facto impleuerunt hora sexta. **S**epti-
mo committit seu fit defensiōe seu ani-
mo defendendi eum q̄ homicidiū ꝑe-
trat. **N**am fm̄ **H**enricū de firma-
ria. **S**i quis vadit ad interficiēdū ali-
um ⁊ teip̄sum scienter a sociis non tñ

De precepto v

ipsum incitatus ad homicidium perpetrā,
dum: nec super hoc aliqua verba cum
eo habuisti nec ipse tecum. imo tu si
bi ex animo hoc dissuasisti: licet tibi ac
quiescere noluerit. Et nihilominus tu
de ipso timens ipsum associas eo aīo
vt si forte ille insequeret eum tu euz de
fenderes. et sic occidit alium per te asso
ciatus. Et in hoc casu dicit Hostien.
q̄ talis est homicida nec vnq̄ poterit
ad ordines promoueri. Et sic intellige
q̄ sola defensione committitur homicidi
um. ¶ Octauo committitur tradēdo
proximum in mortē sicut Judas chri
stum. d quo dicit. Matth. xxvj. Que
rebat oportunitatem vt eum traderet.
Et tales traditores cū Juda damna
bunt: et rei erunt in sanguine innoxio
sicut Judas in christo. ¶ Nono com
mittitur iudicando iniuste aliquē ad
mortem. Sic pilatus occidit christuz
de quo dicit. Luc. xxiij. q̄ adiudica
uit fieri petitionē eorum. Et illis fal
sis iudicib; qui propter munera vel fa
uorem iudicium et iusticiā peruertit. q̄a
enormiter peccant in christū qui est ve
ritas et iusticia. Unde Ysidorus de sū
mo bono. Non est p̄sona in iudicio cō
sideranda sed causa. Qui consanguini
tatis et amicitie fauoris siue inimici
ciarum occasione iudicium peruertunt:
sine dubio in christum qui est veritas
et iusticia peccare noscūt. Unde Chry
sosto. Facile deuiat a iusticia qui i cau
sis non deum sed hominem formidat.
Hoc patet in Pilato qui christum
multis modis et vijs nitebatur libera
re: sed postmodum finaliter ex timore
humano iniuste ad mortem sententia
uit. ¶ Sciendum q̄ iudici non licet
vendere iustum iudicium. Unde Au
gustinus. Non debet iudex iustum vē
dere iudicium: non testis verum testi

monium: licet vendat aduocat⁹ iustum
patrocinium: et iuris peritus rectum cō
siliū. Ergo grauiter peccant qui iu
sticiam exequi nolunt nisi acceptis an
tea muneribus. Et tales quādoq̄ cō
fundunt hic et in futuro. Unde legit⁹
q̄ quidam iniquus iudex nulli voluit
facere iudicium nisi antea acceptis ali
quibus muneribus. Et cum quēdam
vidua quādam causam habuit quaz
iudex ei continue prolongauit. Tunc
ipsa fuit conquesta cuidam bono viro
qui dixit ei. Ipse tibi non faciet iudici
um nisi ei manus inungas. Tunc illa
mulier accepit pinguedinem butyri et
coram omni populo p̄senti in iudicio
ad iudicem accessit: et ei manus inūxit.
Qui indignanter dixit. cur mihi ma
culas manus: Et illa. quia mihi dictū
est q̄ non habeto finem nec expeditio
nem cause meę quam mihi iam diu p
traxistis. nisi vngerem vob man⁹. Et
sic ille confusus corā omni populo ste
tit. et ei ex verecundia iudiciū fecit. Itē
sciendū q̄ iudex iniuste iudicans puni
endus est a superiori suo vt exēplo ei⁹
alij timeant tale facinus ampli⁹ com
mittere. Unde legit⁹ q̄ quidam rex per
sarum cum deprehendisset quēdam iu
dicem suum iniuste iudicasse eum ius
sit excoari: et sellam iudicis cū tali cu
te coopire vt iudex futur⁹ continue me
mor fiēt supplicij: et tēret iniuste iudi
care. ¶ Sciendum tamen q̄ non faci
liter homo iudicandus est ad mortem
qui est nobilissima creatura. An Arist.
de regimine principū. Nobilissimum
animaliū est homo. caue effundere san
guines humanū. Unde etiā Aug⁹. de
spiri. 7 li. Tante dignitatis est huma
na conditio: vt nullum bonum preter
summū bonū ei sufficere possit. Unde
Bernardus in sermone. Facit de ho

minem s'm corpus egregiā creaturam
s' s'm animā magl: utpote imaginē cre-
atorū in signē: rationis participē: bea-
titudinis eterne capace. Ergo tal' no-
bilis creatura non leuiter est telenda.
Hoc isti deberent attendere q' hominē
quasi pullū gallinē occidūt: 7 modicū
estimant effundere sanguinē hūanus
7 occidere hominē. **Q**uā tamē deus loq'
tur p' **E**zechielē. ca. xviij. Nunq'd vo-
luntat' meę est mors impij dicit dñs:
7 non magl' ut aūtat' a via sua 7 viuat.
Ergo qñ esset spes pbabil' de emenda
tunc meli' esset hominē viuere 7 se emē
dare: 7 peccata sua per satisfactionem
telere: q's sicleniter 7 faciliter occidere.
In signū h' dicit dñs per **E**zechielē.
xviij. Nolo mortē pctōris: s' vt zc. Er-
go illi qui ita atrocit' hoīes cruciant 7
puniunt: 7 ita imisericorditer senti-
ant 7 iudicāt. timere deberent illud di-
ctū Jacobi. ij. Iudiciū ei sit sine miseri-
cordia: qui b' non facit misericordiam.
Et illud dictū apli. Quo iudicio aliū
iudicas teipsū pdēnas. Et sup' omnia
timere deberēt dictus christi qd' habet
Lu. vi. Eadē mēsurā q' mēsi fuerit re-
metiet' vob. **D**ecimo cōmittit' hoc
homicidiū nō liberando pximū a mor-
te. **U**n' qritur utz quilibet tenet libera-
re pximū a morte: **R**ndet' q' sic. Quia
q'libet ex debito charitat' tenet' repelle-
re iniuriā a pximo 7 liberare eū a mor-
te vel defendere eū cū potest. alias erit
reus homicidij. Et istā veritatez docet
evident' instinct' natural' in brut' ani-
malib' ut patet in delphinib' put' di-
cit pb'us. xj. de aialib'. Silit' patz in
porc' qui sibi mutuo s'beniūt. 7 vn' ni-
titur alium liberare. Nam tñ quilibet
tenetur pro tali liberatione alteri' peri-
culo mort' se exponere sed sol' index te-
net' ad hoc etiā māu armata. **Q**ui au-

tē est charitate s' faceret op' p'fectionis
exercēt. De p'sona puata dicit magni
doctores q' si credat q' hoīem solo h'bo
possit liberare a morte iniusta q' tenet
facere verbo verū etiā facto tenet' impe-
dire si possit efficere sine periculo.

Homicidiū spūale octo modis cōmittit'.

Homicidiū spūale quo quis
h' interpretatiue dicit' homicida
cōmittit' octo modis.

Pri-
mo quide cōmittit' i corde pximū odi-
endo de quo. s. Job. ij. Vis qui odit
frem suum homicida est. Et scit' qñā
omnis homicida nō h'z vitaz in se ma-
nentē. **S**lo. ibidē. Et si viues inter ho-
mines viuere cernitur: imperpetuum
tamen cum demonibus condemnabi-
tur. Et istud homicidium tanto gravi-
us est cor'porali homicidio: quāto ani-
ma que p' inuidiam occiditur est p'nti-
tior cor'pori. **Q**uod secūdo patet ex h'
q' homicidiū cor'porale est quo homo
interficat alium. per inuidiā aut' homo
perimit seipsū. Et ideo quanto nephā-
dius est hominē interficere seipsū q's ali-
um. tāto detestabili' est homicidiū spi-
rituale cor'porali. Et isto modo tā pu-
eri q's mulieres iudeoz christū crucifigē-
tū facte sūt homicide odiētes dñz ielū
christū. Et silit' ho dierni iudci fiunt
homicide christi h' modo. **H**omicidi-
um qñ sit pctm mortale vel veniale pa-
tet infra. xiiij. B. **S**ecundo cōmit-
titur in voluntate. factuz s' spūale 7 ho-
ne voluntat' propositum suffocando.
Nam quotiens in te bonum pceptum
tibi diuinit' inspiratū p' negligentiaz
7 p'ceptū extinguis. toties diuinū factū
manu gratie diuine in te plantatū vo-
luntarię iugulas 7 perimis. Quia ani-
ma cuiuslibet hominis est sponsa chri-
sti: q' tunc ab ipso impregnabit' qñ ho-
ne voluntas 7 bonum pposituz p'cipi

De precepto v

tur. Tunc idem preceptum occidit: quia
to bona voluntas per negligentiam et con-
Tempus ad effectum non producit. **T**er-
tio committitur verbo et ore primo sug-
gerendo mala que sunt contra deum et
salutem. Ideo christus dicit de diabo
lo. ut habet Joh. viij. Ille erat homici-
cida ab initio. Unde Aug. sup. Joh.
Homicida diabolus dicitur: non quod gla-
dio armatus nec ferro cinctus ad ho-
minem veniat. sed quia malum verbum
seminavit. Noli ergo te non putare ho-
micidam esse: quando fratri tuo mala
psuades. Unde Apostolus prima ad
Corinth. xv. Corrumperunt mores vo-
s colloquia prava. Ergo quando cum
quis verbis tuis occasio es alicui ad
peccandum: si hoc ex proposito et scienter
fecerit homicidium spirituale committit.
Quarto committitur quando homo
subtrahit fraternam correctionem atque
ammonitionem. Unde Greg. in moral.
Tot personas occidimus que ad mortem ire
quotidie tepidi et facientes videmus.
I Circa quod queritur utrum correctio
fraterna sit in precepto: Respondeo secundum
I. I. se. se. q. xxiiij. in precepto est. Sed
quia preceptum est affirmativum non ob-
ligat ad semper. sed pro loco et tempore.
Unde et ommissio eius uno modo fit
meritorie. ut quando quis opportunum
tempus inquit. vel quod de ipsis metuit
ne deteriores fiant vel ad bonam vitam
alios impediant et huiusmodi. Secun-
do modo omittitur cum peccato ve-
niali: quando scilicet timor et cupiditas
facit tardiorum ad corrigendum deli-
ctum fratris. non tamen ita quod si consti-
ret ei quod si fratrem posset a peccato re-
tere dimitteret propter timorem et cu-
piditatem. quinimo in animo prepo-
nit charitatem. Et dicit Augustinus
Tertio modo omittitur cum pecca-

to mortali. scilicet cum formidatur iu-
dicium vulgi vel carnis cruciatio vel
quodcumque temporale. dum tamen
ita dominetur in animo quod fratris cha-
ritati preponatur. **Q**uinto com-
mittitur per malum exemplum quod
datur proximo. Unde Augustinus.
in libro de pastoralibus. Qui in con-
spectu populi male vivit quantum in
eo est illum qui ab eo accenditur occi-
dit. Ergo qui te primitus suo malo ex-
emplo ad peccandum induxit ille ani-
mam tuam et suam occidit. suam per
malitiam: tuam per malum exemplum.
de quo dicit christus Matthei. xvij.
Ne homini per quem fit scandalum
Unde etiam Aristoteles. ij. Ethicorum
Pessimus est ille qui utitur malo. non
solum ad se sed etiam ad alios. Ergo
tales multipliciter puniuntur. Unde
Gregorius. in moralibus. Tot morti-
bus quis dignus est quot mala exem-
pla pravitatis in posteros reliquit.
Sexto committitur quando quis
heredibus suis iniustas res relinquit.
Nam quot denarios eis scienter reli-
quit tot gladiis ipsos transfigit. Er-
go tales heredes siue filij illas res in-
iuste acquisite scienter possident tunc
damnantur cum parentibus. Et tunc
secundum dictum christi in evangelio. Filij
conspurgent adversus parentes. hoc
intelligatur quod in iudicio extremo siue
etiam in inferno punient eos duplici-
ter. Primo conqueruntur de eis sicut
de crudelibus occisoribus eorum. **Ecc. xli.**
De preimpio conquirunt filij: quoniam propter
ipsam sunt in obprobrium. Secundum quod est simi-
limum: quod in inferno sepe eos torquent ad-
mirantur pro improperia. inter quos nescio utrum
quod pro filios vel pro demones puniantur.
An legitur quod quidam comes qui ad humanas
estimationes factus bonus: visus est post mortem

tem a quodā heremita in inferno in q̄
dam scala ignea stare. Et cū ille quere
ret cur ibi esset. cū sat̄ laudabiliter in
mundo vixisset. Respondit q̄ p̄t̄ pos
sessionem cuiusdā eccl̄ie quam paulus
suis sibi v̄surpasset. Et ipse amoni
tus non eam restituisset. Quia eam se
possidere licite estimabat ex quo ab an
tiquo super eum sic deuoluta esset. Et
iple fatebat decimū se eē possessore. Et
quorūq̄ de generatione illa q̄ eam sciē
ter possiderent morerent. illuc ad euz
Quod ad eādē scalā futuri esset. **S**epti
mo cōmittit̄ victū necessariū in neces
sitate articulo paupi sub t̄bendo. Nā
qui victū necessariū paupi in necessita
te strabit. spūale homicidiū cōmittit
Un̄ Amb. Pasce fame morientes. si
non paup̄ occidisti. Gratia h̄ p̄t̄ q̄
ri v̄trū dare elemosynā cadat s̄ p̄ce
pto. Respondeo q̄ dare elemosynā in
necessitate articulo cadit s̄ p̄cepto. q̄d
patet p̄ hoc q̄ ipsā et mittens et̄nali
ter punietur. vt pat̄ Mat̄h. xij. Esu
riui et non dedisti mihi māducare. Et
ratio h̄ est. quia cū dilectio pximi sit ī
p̄cepto. necesse est omnia illa cadere s̄
p̄cepto sine quibz dilectio pximi non
h̄uat. Ad dilectionē aut̄ pximi p̄tinet
vt nō solū velim̄ ei bonū. s̄ etiā opem
fm̄ illud. j. Job. ij. Non diligam̄ lin
gua necz v̄bo. s̄ opere et veritate. Ad
hoc aut̄ vt velim̄ alicui requirit̄ vt ei
necessitati subueniam. Iuxta illud. j.
Job. ij. Qui viderit fr̄em suuz h̄ie ne
cessitatez. et clausit̄ viscera sua ab eo
quō charitas dei manet in illo. Ergo
elemosynarū largitio est ī p̄cepto. S̄z
q̄ p̄cepta dant̄ de actibz virtutū neces
se est q̄ hoc donuz elemosynę cadat in
p̄cepto fm̄ q̄ act̄ est de necessitate vir
tutū. puta fm̄ dictamē rectę rationis.
Et fm̄ hoc aliud est p̄siderādū ex par

te dāt̄. et aliud ex pte recipiēt. Et ex p
te q̄dem dantis requirit̄ q̄ illud q̄d in
elemosyna dāt̄ sit superfluuz nō solū
respectu sui ipsius. s̄ etiā respectu alio
rū quoz sibi cura incumbit. Quia recta
ratio dicit q̄ v̄nusq̄sq̄ sibi p̄us pui
deat te his q̄rum sibi cura incumbit et
postea de residuo necessitati alioz s̄
ueniat. Ex parte aut̄ recipientū requirit̄
q̄ necessitate habeat alioq̄ nō esset ra
tio pietat̄ q̄re ei daret. **U**n̄ dicit̄ lxxij.
ca. j. His pauperibz danda est elemo
syna qui in manibz suis laborare non
p̄nt. Non autem omnis necessitas ob
ligat ad p̄ceptū. sed solū illa sine q̄ q̄s
sustentari non potest. Et ideo relinqui
tur q̄ dare elemosynam de superfluo
est in p̄cepto respectu eius qui est in
extrema necessitate positus. Sciendū
tamen q̄ non simpliciter expectanda ē
semper extrema necessitas. quia tūc nō
posset inuari natura consumpta. S̄z
tunc intelligēdus est casus extreme ne
cessitat̄ quādo apparent signa future
necessitat̄ extreme probabilia. vt euz
quis videt alios ip̄tētes et pigros
ad s̄bueniendū. Et videt paup̄e idi
gere vitę necessarijs nec sibi posse satis
facere tunc enim ex p̄cepto charitatis
tenetur sibi subuenire. Sed circa ne
cessitatem extremam dare elemosinaz
est in consilio. sicut de quolibet melio
ri bono dant̄ cōsilia. Unde dicit̄ Ba
silius. Cur tu abundas. ille x̄o mendī
cat. nisi vt tu bonę dispensationis me
rita consequaris. ille x̄o patiētē me
tis decorat. Famelici panis ē que tu te
nes. tunica nudi est quam inconclau
p̄seruas. calcens discalciati est. qui pe
nes te marcescit. Idcirco tot iniurias
cōmittis q̄t dare valeres. **O**ctauo
committitur proximo detrahendo de
qua detractione iam dicitur.

De precepto v

De detractioe.

Detractio detestanda est. **P**rimo quod comparatur homicidio quia ille cui detrabitur in conscientia illius qui audit detractioem occiditur in cuius conscientia prius vivebat per bonam famam: et tale homicidium quod est corporali. Quia secundum Bernardum firmaria ibi solum corpus unius occiditur: hic autem simul plures animas perimunt. vna ipsius detractoris: alia eius cui detrabitur cum hoc preceperit et irascitur et querit vindictam: tertia ipsorum audientium. Unde tale homicidium periculosissimum est: quia est peragiosum: serpit enim de vno ad alium: et letaliter inficit omnes illos in quos venenum detractiois infundit. **A**n Bernardus super canonicam Iohannis. **U**nus est detractor qui loquitur: et tamen vnum verbum eodem in momento multitudinis audientium dum aures transfigit: animas interficit. **S**ecundo potest valere ad detestandam detractioem hoc quod detractor diuersis generibus rerum comparatur. Nam primo comparatur cani: ut dicitur Matth. vii. Nolite sanctum dare canibus. **E**ccli. xix. Sagitta infixam femori canis: sic verbum in ore stulti. **L**anis sagittam habens infixam femori non quiescit donec remouerit: neque stultus quiescere potest donec verbum quod audiverit de proximo alij retulerit. **D**etractores sunt canes diabolici non permittere etiam vnam auiculam auferri ab hinc quin latrent et eam mordeant. **I**tem comparatur porco: quia ad modum porci os citius inquinat quam pedem. **E**t sic porcus ingrediens in hortum aliquem: et ibi lutum in florem inueniens: flores dimittit et lutum ingreditur: et se in eo volutat. **S**ic detractor bona visa vel audita de proximo obliuiscitur et ma-

la audita vel visa de proximo ponderat et retinet: et sic os et linguam inquinat quod est membrum nobile pre alijs membris. **U**nde Aristo. 1. politici. Nullum enim animalium naturaliter habet sermonem nisi homo. **I**tem detractor comparatur serpenti in his proprietatibus. **S**erpens est animal proditiosum: in silentio mordens: tortuose incedens. **S**ic detractor proditor est qui occulte obloquitur proximo. **U**nde Ecclesiastes. x. Si mordeat serpens in silentio: nihil eo minus habet qui occulte proximo detrabit. **T**ortuose etiam incedit detractor: dum a laude eius incipit cui detrabit: et deinde subdit non dico hoc animo detrabendi: sed ut fides ei adhibeatur: dicit se multum amare eum cui detrabit. **E**t ego dico quod sic etiam diligit sicut Judas Iesum Christum dilexit qui eum falso osculo tradidit. **U**nde versus. **Q**uando bonum facis et malum in corde meditaris. **O**scula que Judas domino dedit hec mihi tu das. **E**rgo tales sunt proditores proximorum sicut Judas Christi. **T**ertio quod detractores peiores sunt furibus illis qui vestes et alia furantur temporalia. **U**nde Ambrosius. **T**olerabiliores sunt fures qui vestes et alia bona diripiunt quam fures qui famam nostram bonam dilaniant. **C**uius ratio potest esse hoc quod dicit Salomon. **M**elior est nomen bonum quam multe diuitie. **U**nde qui nomen bonum alicui aufert: magis nocet ei quam si multas diuitias furaretur. **Q**uarto quod detractor lingua peior videtur esse inferno. **I**nfernus enim solum malos deuorat. **L**ingua vero detractoris bonos et malos. **I**nsuper detractores vno morsello comedunt vnam totam prouinciam: vel archiepiscopatum civitatem: vel parochiam: vel villam cum

eis obloquuntur. Et est valde periculolum cum dicitur. In tali prouincia sunt raptiores. In tali episcopatu sunt vsurarij. In tali ciuitate adulteri. et sic de alijs. Quia ibi innocens cum nocente infamatur quod est contra iusticiam. Hoc patet quia si vnus est reus: tunc tres vel plures sunt innocentes. ¶ Quinto quod inter oia alia peccata istud peccatum videtur expiari. Quod patet per hoc: quod secundum Augustinum. Non dimittit peccatum nisi ablatum restituat. Cum igitur per detractionem abstulerit. primo bonam famam (quam inter bona corporalia est aliq[uod] nobilissimum) impossibile vel summe difficile videtur ut ei valeas plene restituere: cum non possis scire in quantum cordibus hominum virtus detractionis sit diffusa. quare etc. Unde sciendum quod inter omnia peccata ista duo peccata. scilicet detractionis et rerum ablatio magis difficile dimittuntur hominibus. Quia sine restitutione nec valet precitio nec lachrymarum effusio. Etiam si tot lachrymas effunderes: sicut Petrus et Maria magdalena effuderunt quoniam amare peccata sua placuerunt. Item nec valet peccatorum confessio nisi fiat secundum possibilitatem precitiorum restitutio. Ergo detractores qui iniuste proximos infamauerunt tenentur in publico reuocare: et eis bonam famam restituere secundum posse et nosse si volunt gratiam et dei misericordiam et remissionem peccatorum consequi.

¶ Quot modis fiat detractio. **¶** Detractio fit sex modis. Primo cum quis occulta mala proximi manifestat eum infamando et confundendo: et si ea intentione etiam quod verum est de proximo malum loquitur ad nocendum ei: mortale est. Verbi gratia. Si quis aliquid occultum peccatum commisit quod tibi et soli deo constaret: et si publicares alij infamando eum: peccares

mortaliter licet verum esset. Sed si manifeste stares illi qui posset prodesse ut emendaret: hoc esset bonum et laudabile: quod in se quereret salus proximi. Item si ille apud quem tu illum infamasti alteri eadem intentione hoc occultum malum reuelat. si ipsum infamando similiter peccat: et sic de singulis ascendendo. Quod peccata perpetrant cum quis in vna tota terra vel ciuitate infamatur. imo si aliquis manifeste in aliqua ciuitate infamatus est et factum eius notorium est in illa ciuitate: et tu venires ad aliam ciuitatem vbi hoc non sciretur: tunc si publicares ibidem peccatum et excessum illius hominis: ea intentione ut tibi etiam infamaretur grauer peccares. Ergo nullo modo debemus manifestare mala proximi illis qui non sciunt et maxime vbi non prodest sed magis obest. ¶ Secundo quando audita mala de proximo cum augmento referuntur alijs. Et heu hoc valde commune est: ut mala proximorum aggrauentur et augmententur. Quod tamen est multum periculosum et grande peccatum talia mala cum augmento proferre: et sic proximum suum confundere. ¶ Tertio crimina falsa imponere proximo et hoc est grauissimum inter peccata detractionum: quia vix remittitur tale peccatum. Unde Hieronymus. Non facit venia dixisse sua de rectis. ¶ Quarto cum quis negat occulta bona proximi. Verbi gratia. Sicut cum aliqua bona referuntur de proximo: et ille inuidus negat hoc bonum verum esse quod dicitur de illo cui inuidet quibus verum sit in se: et cum hoc facit ex inuidia et videtur grauer peccat. ¶ Quinto cum quis nititur ea minuire bona manifesta proximi quam non potest ex toto negare: tamen nititur ea minuire. Unde Hugo Detractor est qui bona proximi quantum potest

De precepto v

diminuit. **S**exto cum quis bona p
ximi peruertit in mala: dices ea esse fa
cta mala intentione: cum tamē cor so
li deo pateat. **Uñ Hugo.** Detractio
ē locutio ex inuidia pcedēs: bona alioꝝ
denigrans. Et hoc s̄ q̄ sic bona pximi
quis peruertit in mala: pcedit ex inuidia
7 ex defectu charitatis. **Uñ Aug.** Cer
tum est q̄ de malo incerto neminez iu
dicarē: quē tanq̄ meipsuz diligerem.
Insup est signū magnę nequicię 7 per
uersitatis in homine q̄ sic pximū suuz
indicat 7 bona sua deponat. **Uñ Chry**
sostomus sup **Matth.** Sicut difficile
aliquē suspicat malū qui bon⁹ est sic
difficile aliquē suspicat bonuz q̄ ipse
malus est. **Idem ibidē.** Omnis homo
fm se estimat alterū. **S**ciendum q̄
sūme debem⁹ cauere ab his modis det
ractionū. **Uñ autē** hoc melius suare pos
sem⁹: null⁹ n̄m deberet loq̄ d̄ pxio eo
absente qd̄ nollet loq̄ eo p̄te. **Uñ Le**
uitici. xix. dicitur. Non maledices sur
do. Surdo maledicit qui absenti det
bit. Homo enim absens min⁹ potest
audire detrahentem q̄ si surdus esset
Surd⁹ enī q̄nq̄s audit q̄n sibi alta vo
ce clamat: absens ho qui q̄nq̄s distat
per duas leucas vel amplius nō audi
ret detrahentē quātūcumq̄ clamaret.
Uñ etiaz Hieronym⁹. Noli dilige
re detrabere ne eradicerē: pauci enim
sunt qui huic vitio plenerenunciant.
Existis patet q̄ detractio est cōmune
pectm̄. 7 tamē graui⁹ in hoc offenditur
deus. **Uñ Aug.** sup illd̄ ps̄. Pro
eo vt me diligerent detrahēbāt mibi.
Plus nocent in mēbris detrahentes
christo. qui aīas inficiūt creditoꝝ: q̄s
qui ei⁹ carnē mox resurrecturā perime
runt. **Et p̄pterea detractores** quī p̄
niunt a deo. 7 quādoq̄ tales desperāt
in agone mortis: vt patet p̄ exempluz

Fuerūt duo socij clerici q̄ruz vnus de
tractoz pessim⁹ de nemine bene poterat
loqui: qui infirmitate detent⁹ cum ad
penitentia a socio moneret paruipen
dens ipsi⁹ monita in nullo se penitus
correxit. **Cūq̄ ad extrema** appropinq̄
ret: adiuratus a socio suo p̄misit: vt in
fra triginta dies sibi appareret si posset:
7 si deus pmitteret. 7 sic mortu⁹ est. p̄
paucos igit̄ dies deo p̄mittēte nō pro
salute ei⁹: s̄ vt ceteri tali erudirēt exem
plo. apparuit socio tor⁹ niger. 7 accen
sus tor⁹ ignit⁹ intus 7 for⁹ incendio in
fernali. **Ad cui⁹ aspectū** cuz ille tremo
re deficeret: dixit ei. ego sum ille infelix
quondā soci⁹ tu⁹ p̄ quo oras inaniter:
q̄ perpetue sū dānatus. **Et cū ille** gre
ret quō sibi accidisset in agōe: **Respo**
dit cū essem in extremis: duc⁹ suz corā
iudice. cūq̄ obmutescerē p̄ timore vi
di multas aīas sole lucidiores ad iudi
cem p̄tra me man⁹ extēdētes 7 clamā
tes. vindica dñe sanguinē n̄m de illo
mendace detractore. q̄ nos apd̄ hoīes
mendacit̄ infamauit. **Ad hāc vocē** cū
me iudex inspiceret toto vultu 7 ira
to. 7 ego in eius aspectu territus 7 con
fusus 7 de prolatis contra me mal⁹ mi
hi conscius me metipsum misericordi
am dei sum oblitus. 7 sic desperans p̄
petue sum dānatus. **De his q̄**
detractiones libenter audiunt.

Sequitur de peccato eozuz q̄
libenter audiunt detractozes **R**
contra quod peccatus primo
possunt valere verba sacre scripture
quę illud disuadēt. **Uñ d̄ Proverb.**
iiij. Labia detrahentium sint procul
a te. **Item Eccl̄i. xxviii.** Sepi aures tu
as spinis. 7 noli audire linguam neq̄.
Uñ queritur vtruz peccet quis au
diendo detractozem: **Respondeo fm**
Lho. secūda scđe. q. lxxiiij. Si q̄s detra

De precepto VI

ctorem audiat. s. absq. resistētia. vide-
tur detractori p̄sire. Unde fit parti-
ceps peccati ei. Et siquidē inducat eū
ad detrahendū. vel saltē placeat defectio
p̄pter odiū ei. cui detrahēt. nō minus
peccat q̄ detrahēs. 7 q̄ magl. **Un-**
de Bern. de p̄sideratione. Detrahēre
aut detrahētē audire quid horū dāna-
bilis sit. non facile dixerī. Si x̄o ei pec-
catū non placeat. s. ex timore vel negli-
gentia vel etiā ex verecūdia quadā ob-
mittit detrahētē repellere et ostēdere
q̄ ei detractio displiceat. tūc peccat q̄-
dem s. multomin⁹ q̄ detrahēs. 7 ple-
rūq. venialiter. Quādoq. etiā ipsū p̄t
esse mortale. vt q. nō ex officio incūbit
ei detrahētē corrigere. Vel etiā p̄p̄
aliquod periculū inde cōsequēs. Vel
p̄pter radicem qua timor human⁹ q̄-
q. potest esse pctm̄ mortale qd̄ sit quā-
do homo sic dispositus est. vt p̄p̄ timo-
rem cuiuscūq. rei tp̄alis faciat aliqd̄
p̄hibitū. vel p̄termittat aliqd̄ qd̄ ē p̄-
ceptū in lege diuina. Talis timor ē pec-
catū mortale. aliunde est veniale. Itē
qui libenter audiūt detrahēre. p̄mis-
sunt sicut canes. Quia cū vnus canis
leditur tunc omnes p̄currūt 7 euz lace-
rant 7 mordent. Sic similiter faciūt de-
tractores cum audiunt alicui obloq̄-
tunc obloquētī applaudūt. insup 7 x̄-
ba sua etiā apponūt. Et sic animas su-
as p̄p̄ias occidūt. 7 mortē ęternam in-
currūt. Contra quos dicit Aug⁹. Nō
accōmodes aures tuas ad percipien-
da verba detrahētis. ne p̄cipias mor-
tem in anima tua. Detrahētē enim 7
audientē vtriusq. esca est mors anime
Et vt breui⁹ p̄cludā. Detractor et li-
bens auditor diabolū portāt in lingua.
Unde quilibet inquātuz potest debet
compescere detractores. Unde legit ī
quodazepō qui erat in purgatorio et

vehement⁹ affligebatur in fctore cleri-
ci sui existentis in inferno 7 ascenden-
tis ad ipsum. quia detractiones eius
quandoq. audierat 7 cum non satis
corripuerat. q̄ q̄ episcopus satis in se
bonus fuerat. Item q̄ infelix sit lingua
detractoris patet per hoc exemplum.
Fuit quidam maximus detractor reli-
giosorum 7 sacerdotum 7 aliorū bono-
rum hominū. qui tandem mortu⁹. p̄
multos x̄o annos cum aperiēbatur se
pulchrum eius. totum corpus ei⁹ pu-
tridum erat p̄ter linguam eius. S̄
rang. linguam illam inter se voluētēs
rodere non valebant in signum q̄ lin-
gua illa non erat digna in terraz redi-
gi pro eo q̄ mltos homines lēserat. Et
miser ille homo cuius lingua illa erat
iam in anima. 7 post iudiciū in corpore
7 anima in ęternum torquebit. nec ta-
men consumetur. Unde Apocal. xix.
Mors fugiet ab eis.

De sexto p̄cepto.

De non mechab
ber. Hoc sextū p̄ceptū ex-
presse p̄hibet lēsiōnē iū-
galē ī p̄sōa p̄iūcta. sic p̄cedēs p̄ceptuz
p̄hibebat lēsiōez alic⁹ ī p̄p̄a p̄sōa. **Un-**
de Aug. Hoc p̄ceptū p̄hibebat lēsi-
ōnē alic⁹ in p̄p̄ia p̄sōa. illud aut om-
nē illicitū concubitiū. 7 hoc implicite
vnde dicitur. Non mechaberis. i. nul-
li alteri excepto federe m̄rimonialī te
cōmisceris. vt dicit glo. in l̄. linearis.
Sciēdū tñ q̄ istud p̄ceptū trāsgre-
diunt septē ḡna hōim. **Primi** sūt for-
nicarij sicut solut⁹ cū soluta. Et l̄z qui
dā dixerint fornicationē simplices nō
esse pctm̄ mortale. s. tñ hen. de fir. dicit
esse falsuz 7 impossibile p̄p̄ duo. **Pri-**
mo q. fornicatio simplex in eīf ī diuina
lege p̄bibita. lex autē diuina nihil p̄-